Timișoara, 1895. Anul II. Nr. 223. Sâmbătă în 7 (19) Octombre.

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserțiuni: 1 cm.□ 1 cr., plus 30 cr. timbru.
Toate abonamentele și tacsele se plătesc în Timișoara.

Redactor responsabil: Adrian P. Deseanu.

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara, cetate trada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 4
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Honvezii.

Timișoara, 19 Octobre n.

Rĕu se vede, rĕu s'aude!

Încă o desamăgire dureroasă în ceata compatrioților nostri celor ce »alcătuesc statul«! . . .

Resultatul final al manevrelor din luna trecută, petrecute în ținuturile Clușului, printr'un nor gros a întunecat orisontul pururea limpede al honvezimei, și acest nor »de sus de la 'nălțime«, a slobodit d'odată și »un trĕsnet în maghiarime«. Inimile »patriotice« altă-dată pline de fală, de speranțe la un viitoriu de aur, la mărire și predomnire »națională«, aḑi au recit de tot, aproape sunt înghiățate — prin atâtea decepțiuni în câteva ḑile.

Eată causa.

»Hazánk«, organul compatrioților din sferele mai înalte, în nrul de la 16 a curentei raportează, că după terminarea numitelor manevre Maj. Sa regele, adunând în giurul sĕu comandanții corpurilor de armată ce au cooperat, a pronunțat în fața lor următoarea preaînaltă sentință asupra *honvezimei:*

»Honvezimea maghiară până acum s'a purtat bine, erá deamnă de laudele mele. *Acum* însĕ stau trebile altfeliu. *În cas de resbel* honvezimea maghiară va avè chiămarea sĕ lupte pre lângă armata comună regulată, însĕ ea, în starea sa presentă, nu este capabilă a corĕspunde acestei chiămări«.

Lăsăm în sarcina nimitei foi rĕspunderea pentru esactitatea și veritabilitatea faptului și a sentinței prea înalte, de și noi altcum nu avem motive deosebite pentru tragerea lor la îndoială.

Nu, fiind că toți românii din acest regat, cari au făcut politică și cari s'au ocupat de afacerile politicei generale a statului, știau din capul locului, că crearea și susținerea acestei instituțiuni în armata țerii nu va avè alt scop și resultat final, de cât a cheltuí an de an câteva milioane din greu produsele venite ale țerii, ad majorem gloriam fuduliei și grandomaniei șovinismului desmerdat și neînfrênat.

Nici ca se puteá aștepta, că din această pornire, nici de cât serioasă și curată în intențiunile și motivele sale, șovinismul sĕ culeagă cândva un resultat serios și solid, căci — ceea-ce sameni, aceea seceri.

Honvezimea numai la anul 1848 și sub acelea împregiurări aveá înțeles și resultat practic, adecă: când stăteá sub comanda supremă a lui Kossuth Lajos, Bem, Klapka etc., și când pe câmpul de bătaiă dedeá pept cu »armata inimică«, fie ea austriacă ori rusească. Vremurile acelea însĕ au trecut, s'au schimbat, și s'au schimbat și oamenii! Deci inștituțiunea cu honvezimea, numai ca reminiscențe ale trecutului ar avè loc, însĕ nu în efectivul armatei, ci poate în museul țerii sau în tomurile opurilor istorice.

Sentența Monarchului, bine înțeleasă și bine pricepută, o spune asta prea de tot la înțeles. Din aceea easă la iveală, că în cas de resbel honvezimea nu este armata și apĕrătoriul »națiunei«, ci a monarchiei, a țerii întregi, a tronului și a dinastiei. Și dacă — în consecvență logică — »națiunea« ar deveni cumva în vre-un conflict atât de aprig, în cât ar trebui sĕ tragă sabia față de ceealaltă jumĕtate a Monarchiei, atunci honvezimea va avè chiămarea, ca cu sabia sa sĕ taie poate alt unde: împreună cu armata comună, nu acolo, unde poate ar dori »națiunea«. Așa este, și așa va și fí.

Nu ne bucurăm de această dureroasă decepțiune a compatrioților nostri maghiari, căci sub numele de »națiune« ar trebuí sĕ fim subînțeleși și noi, și prin urmare ar trebuí, ca și noi sĕ simțim lovitura dată. Dar' a constatá acest resultat și a-l accentuá, suntem datori, spre justificarea politicei noastre și a ținutei noastre în causă. Acum se vede, cine aveá dreptate: noi sau cei ce intețiau crearea »corpului de armată național«?

De ce nu simțim și noi durerea loviturei? Pentru-că noi nici odată, când erá vorba de bunuri, de drepturi și de libertăți politice, nu eram subînțeleși sub »națiune«, ci numai atunci, când vorba erá de sarcini, sudoare și sânge. Alt-când noi eram numiți »olahi«, »trădători«, »agitatori« etc. Această manieră greșită și condamnabilă a compatrioților nostri, nutrită și cultivată timp atât de îndelungat și cu un cinism ne mai pomenit, ni-a stîns toată căldura inimei recerută pentru simțirea durerilor »națiunei« subînțeleasă de compatrioții nostri. Deci noi chiar de am voi, nu putem împărți nici durerile, nici bucuriile . . . .

De aceea românii sunt și rĕmân nepăsători față cu sentența gravă de sub întrebare.

Noul guvern al Romăniei.

Timișoara, 19 Octobre.

Noul guvern al Romăniei este dejá constituit în toată forma și dejá a întrat în funcțiune. Față cu această întĕmplare nu ni-ar remânè de cât sĕ felicităm pe simpaticul nostru regat vecin de sprintena sa abilitate ce o manifestă și cu această ocasiune. Compus din adevĕrați „șoimi de prin Carpați“, vecinul regat, peste noapte, cum se ḑice într'o clipită: sburá dintr'un pisc într'altul, fără a fi fost silit sĕ guste neplăcerile abisurilor dintrĕ piscuri.

Dar' întrĕ membrii acestui guvern se află unii bărbați cari în anii trecuți, pre când se aflau în oposițiune față de guvernul lor antecedent, în regatul lor și în ale lor afaceri și lupte de partid luasĕră și manifestară o posiția *hotărîtă cu privire și la a noastră causă națională*. Din acest incident lumea de aici cu drept cuvênt se întreabă acum: Ce va fi acum? Ce posițiă vor luá acei bărbați, ca oameni din guvernul țerii lor, față de noi și de causa noastră?

Vom vedè — rĕspundem noi de-ocamdată, fiind-că esperințele trecutului ni-au dat învĕțătura: că cunoscutul proverb latin »honores mutant mores«, dacă el undeva s'a adeverit cândva, atunci totdeauna și nesmintit s'a întêmplat în asemenea casuri: când cineva din oposant și opositiă a devenit membru în guvern sau ministru. Lucrul este de alt-cum firesc, căci un ministru și ministeriu nu poate ținè cont numai de

Foișoara „Dreptății“.

Casa afurisită.

Novelă.

Traducere de **N. C. St.**

(Continuare.)

În ḑiua procsimă căpĕtă o altă epistolă, care cuprindeá următoarele:

„Domnia ta 'mi vei scusá, că-ți primesc visita fiind încă în pat, căci nu mĕ simt pe deplin sănĕtoasă“.

El alergă la ea fără amânare. — Ea erá în pat și medicul lângă ea.

Când 'l vĕdù ea zimbì și ḑise: Nu e periculos morbul, domnule doctor, ca și când ar fi cetit din ochii lui Henric neliniștea inimii lui.

Medicul afirmà, că da, nu-i va fi mai rĕu. După aceasta apoi o salutà și plecà.

Henric o agrăì și aflà o schimbare estraordinară. Ea erá însĕ foarte periculos morboasă, erá cuprinsă de niște friguri teribile. Ea 'l reținù mult tîmp la ea vorbind cu mai multă ușurință, făcêndu-l de 'i promise, că va vení de seară earăși. El venì, dar' o aflà în o stare foarte tristă.

Poate că ești obosită, doamnă, și nu ar fi de lipsă sĕ te ostănesc cu vorbirea, ḑise el. Eu voiu rĕmânè aici lânga Domnia ta.

Cetește-mi ceva, domnule, ḑise ea. Eu și așa nu pot durmí. Ce poftești sĕ-ți cetesc?

Noaptea din luna Maiu de Musset.

Cartea e pe masă.

El luà cartea și începù a cetí. Ea ascultà cât ascultà până ce închise ochii și adurmì. Henric mai cetì câteva minute, din ce în ce tot mai mereu, până ce fù sigur că ea doarme, apoi puse cartea pe masă și o privì mult tîmp. Ea respirá greu și erá foarte palidă. El ședù lângă ea până când venì medicul.

Nu o trezí, ḑise acesta, somnul nu-i strică.

Cugeți Domnia ta, domnule doctor, că va fi periculos morbul, ḑise Henric.

Da și nu. Frigurile nu încetă și devin tot mai amenințătoare. Sĕ așteptăm până mâne și dacă vor mai încetá, atunci nu au sĕ fie primejdioase.

V.

Mâne-ḑi frigurile au devenit și mai îngrozitoare. Frigurile o sguduiau din ce în ce mai înfricoșat. Tot trupul îi tremurá și dinții îi sdrâncinau în gură. Un presimț îngrozitoriu îl cuprinse. El își aduse a minte de sfêrșitul cel grabnic al fidanțatei sale Nadège.

Se poate s'o perd eu și pe aceasta, se întrebá el cu groază.

Trei ḑile și trei nopți rĕmase el lângă patul celei morboase, a cărei stare deveniá tot mai îngrijitoare, deoare-ce slăbiá din ḑi în ḑi tot mai mult.

A treia ḑi pe la ḑece oare și-a ajuns morbul culmea. Ea începù a vorbí aiurea. Corpul ei cel gingaș se luptá până la desperare cu moartea. Ea cerù ajutoriu de la Henric, care stăteá lângă ea și fără a'l vedè, se puse lângă el și începù a-i vorbí despre iubirea ei cea neastĕmperată față de el. Tot ce a simțit ea pentru el în iubirea ei i-a desfășurat în un monolog lung, fără întrerupere, ear' el a ascultat'o cu desperare și groază. Fiind obosită, adurmì pe un moment.

După ce deschise ochii și'l vĕdù lângă sine îi intinse mâna și-i ḑise cu un suris trist: „Amicul meu, cât ești de bun de ai rĕmas până acuma lângă mine?“ Ea păreá a fi uitat suferințele din oarele trecute.

Preste puțin venì medicul.

„Mĕ simt mai bine“, ḑise ea către medic.

„Da, fiica mea, ḑise doctorul cu blândeță, da ți-e cu mult mai bine.“

Și întorcêndu-se către Henric îi făcù un semn. Tinerul îl înțelese și petrecù doctorul până afară. După ce rĕmaseră singuri întrebà Henric cu oare care îngrijire: dacă îi e mai bine.

Numai curagiu amice, îi ḑise medicul. Nu mai are mult de suferit. Ea e perdută.

Perdută! esclamà Henric.

El sĕ răzimà de părete, ca sĕ nu cadă, erá ameţit, ca și când ar fi căpĕtat o lovitură puternică în cap. Ca un nor trecù pe din 'naintea ochilor, sângele 'i eșise în față, abia respirá. — Perdută! repetà el după un moment. Apoi ca și cum ar fi vorbit cu ea, ḑise cu groază: „Pre cum se vede, eu n'am noroc de cei ce mĕ iubesc.“

(Va urmá.)

sentimentalismul sêu propriu, ci are sĕ ţină cont de interesele ţerii sale.

La nici un cas însĕ nu dubităm în bunăvoinţa şi simpatia noului guvern român faţă de noi şi de causa noastră, fiind-că aşa ceva nu am esperiat nici-când din partea tuturor guvernelor regatului vecin român. Şi la aceasta contăm şi de astă-dată şi sperăm cu plăcere la simpatiile şi la bunăvoinţa onoratului guvern *liberal* de aḑi al României, faţă de noi şi pentru justele şi serioasele noastre drepturi şi lupte naţionale. *Un sprigin moral* al on. guvern român nu poate de cât sĕ ne aducă şi nouă multe favoruri *morale naţionale*.

În această speranţă întimpinăm şi salutăm şi noi cu toată dragoştea noul guvern al Regatului român. Sĕ trăească!

Pastorala Escelenţei Sale Miron Romanul.

Ni-se trimite următoarea pastorală, căreia 'i facem loc cu plăcere în ḑiarul nostru.

Nr. 6648 Pres.

MIRON,

din îndurarea lui Dumneḑeu archiepiscop al bisericei ortodocse în Transilvania şi metropolit al românilor greco-orientali din Ungaria şi Transilvania; consiliariu intim al Majestăţei Sale cesaree şi apostolico-regesci.

Iubitului cler şi popor al archidiecesei mele transilvane: dar' şi milă de la Dumneḑeu, şi salutarea mea archipăstorească!

Ḑiua de astăḑi, 1 Octobre stilul nou, adecă 19 Septembre stilul vechiu, va fi în vieaţa statului nostru public, şi în special în a bisericei noastre ortodocse din Ungaria cu părţile ei transilvane, o ḑi epochală, pentru-că astăḑi întră în vieaţă articolul de lege XXXI din anul 1894 despre dreptul matrimonial, prin care se introduce şi în patria noastră o instituţiune nouă, la noi până acum cu totul străină, adecă: căsătoria civilă, obligatoare pentru toţi cetăţenii statului în ceea-ce priveşte încheierea şi desfacerea căsătoriilor; de asemenea tot astăḑi întră în vieaţă articolii de lege XXXII şi XXXIII din acelaşi an, referitori la religiunea şi la matriculele de stat, toate acestea de o gravă importanţă pentru vieaţa noastră bisericească.

Va fi de bună seamă cunoscut iubitului cler şi popor archidiecesan: cu câtă insistentă au luptat la timpul sêu în mai multe rênduri archiereii bisericii noastre ortodocse în legislaţiunea ţării, alăturea cu prelaţii altor biserici, şi în perfectă armonie cu opiniunea publică a tuturor fiilor credincioşi bisericii noastre, ca sĕ împedece crearea legilor projectate de guvernul ţării cu caracter de reforme politico-bisericeşti, şi cum totuşi am ajuns sĕ ne vedem astăḑi în faţa unor legi deja sancţionate, cari conţin partea cea mai esenţială a reformelor projectate, şi în special conţin instituţiunea căsătoriei civile, de carea noi mai cu seamă ne-am ferit ca de un pericol evident pentru instituţiunile noastre bisericeşti.

Acum dar', când au sĕ între în vieaţă legile menţionate, fie ele cât de netavorabile pentru interesele noastre bisericeşti, noi ca supuşi credincioşi ai Majestăţei Sale augustului nostru monarch, şi ca cetăţeni loiali ai statului, datori suntem sĕ le respectăm şi sĕ ne conformăm lor până când vor fi în vigoare; de altă parte însĕ, ca creştini buni şi fii credincioşi ai bisericei ortodocse, suntem tot aşa datori a ne păstră simţul religios şi a ne salvă instituţiunile canonice privitoare mai ales la sacramentul căsătoriei, fără a ne pune în conflict cu legile statului, ceea-ce este posibil şi depinde numai de la noi.

Ca sĕ ne putem face cât mai corect datorinţa în ambele direcţiuni, ce le atinseiu, trebue sĕ cunoaştem bine situaţiunea nouă, în care e pusă biserica noastră prin reformele amintite, şi sĕ avem directive clare pentru ţinuta noastră faţă cu acelea; deci urmând cu plăcere bunei înţelegeri, la care am ajuns cu preasânţiţi fraţi episcopi şi cu consistoriul nostru metropolitan, vĕ adresez iubit cler şi popor! aceasta epistolă pastorală, şi din capul locului fac apel la simţul vostru religios, pe care mĕ razem cu totul, când vin sĕ vĕ pun în vedere modul, cum faţă cu legile din cestiune putem fi şi de acum înainte tot aşa de buni cetăţeni ai statului, ca şi firmi credincioşi ai sântei noastre biserici.

Ocupându-ne în prima linie cu instituţiunea căsătoriei civile, trebue sĕ fim bine orientaţi, că legea statului consideră căsătoria civilă de suficientă şi cu deplină valoare pentru stat; dar' nu opreşte, nici nu eschide căsătoria bisericească, carea la noi se face prin cununia rituală, ca act sacramental, ci din contră în oare-care mod o recomândă chiar, însĕ numai după premergerea căsătoriei civile; avem deci reservată libertatea, ca credincioşii bisericei noastre sĕ poată urmă şi de acum înainte la încheierea căsătoriilor după normele bisericei, numai cât au sĕ facă mai întâiu actul civil după legea civilă, căci la din contră cei vinovaţi sunt espuşi prin lege la pedepse grave.

Deasemenea legea statului nu opreşte, ca cei ce au motive grave pentru desfacerea căsătoriei, sĕ nu-şi poată grijí afacerea lor divorţială şi la forurile bisericeşti; dar' insistă şi aici la principiul sêu, ca desfacerea căsătoriei civile sĕ se decidă la tribunalele civile cu deplină valoare în stat; deci şi aici avem libertatea forurilor bisericeşti de a se pronunţă în afaceri divorţiale după principiile bisericei şi după normele canonice, numai cât sentenţele forurilor bisericeşti în afaceri divorţiale numai atunci vor fi în faptă esecutabile, dacă ele în fond vor fi de acord cu sentenţele tribunalelor civile.

Eată dar', că în ceea-ce priveşte încheierea şi eventuala desfacere a căsătoriilor legea civilă ne pune şi pre noi într'una cu toţi ceilalţi cetăţeni ai statului pe un teren nou, străin de biserică: dar' absolut nu ne opreşte, ca sĕ nu ne folosim şi de acum înainte în ambele direcţiuni de instituţiunile noastre bisericeşti, cu precauţiunile indicate mai sus; aşadar' pentru a se susţinĕ şi pe viitoriu principiile şi instituţiunile canonice în afacerile matrimoniale ale credincioşilor nostri, nu se recere alta, de cât o viuă interesare din partea clerului pentru susţinerea acelora, şi un devotament religios din partea credincioşilor nostri cari voesc a se căsători, eventual a se divorţiá; întrunite ambele aceste condiţiuni, legea civilă poate sĕ ne facă multe greutăţi în vieaţa practică, dar' nu ne va putè sparge solidaritatea noastră bisericească.

Ceea-ce ne face îngrijiri serioase în noua situaţiune, este: că în faţa ispitelor de multe feliuri, la cari probabil va fi espus poporul nostru după introducerea căsătoriei civile, nu ne simţim destul de siguri, că nu se vor aflá printrĕ credincioşii bisericei noastre câte unii, cari fie pentru cruţarea timpului, fie pentru alte interese particulare, se vor lipsí de bunul simţ religios, şi ignorând disciplina bisericei, se vor mulţămí la încheierea căsătoriei numai cu actul civil, fără cununie bisericească, ceea-ce apoi va fi motiv de ajuns, ca acestia sĕ fie eschişi din toate corporaţiunile noastre bisericeşti.

Dar' şi mai mari îngrijiri ne face legea civilă în ceea-ce priveşte desfacerea căsătoriilor, pentru-că este de prevĕḑut, cum după întrarea în vieaţă a dreptului civil matrimonial încurcăturile în afacerile divorţiale şi ispitele de tot feliul, ce au sĕ vină asupra credincioşilor nostri, vor fi tot mai multe şi mai grele, în cât părţile litigante vor trebuí sĕ fie însufleţite în mĕsură mare de un simţ bun religios, ca lor sĕ nu le fie de ajuns sentenţa tribunalelor civile, ci sĕ-şi derive afacerile lor divorţiale şi la forurile bisericeşti, cari au a tractă partea sacramentală a căsătoriei; ear' nefăcênd aceasta, părţile litigante ar vení în colisiuni grave cu biserica, cari şi în casuri de acestea pot provocă eschiderea celor renitenţi din toate corporaţiunile noastre bisericeşti.

Premeditând deci asupra relelor ce se pot naşte în societatea noastră bisericească după introducerea reformelor amintite, trebue sĕ fim pătrunşi adânc de simţul datorinţei imperative de a instruá pe credincioşii bisericei noastre, a le pune în vedere adevĕratele lor interese şi a-i întări în simţul lor religios'; ear' această datorinţă cade mai ales asupra preoţimei parochiale, carea e pusă în contact inmediat cu poporul, şi este în prima linie respundĕtoare pentru ferirea credincioşilor sei de retăcire şi pentru ţinerea lor în legăturile comuniunei şi disciplinei bisericeşti.

(Va urmă.)

Presa maghiară şi demonstraţiunile din Agram.

(tl) Ne-am ocupat în doi numeri cu petrecerea împĕratului-rege în Agram tinḑênd a dá în reasumat fidel cele petrecute şi a trage şi consecuenţele reale. Credem a ne împliní numai o datorinţă faţă de publicul nostru, dacă în cele următoare 'l vom pune în curent cu ţinuta presei faţă de aceste întêmplări.

Deja de Luni începĕnd presa maghiară sêrbătoriá actul mergerei regelui în capitala Croaţiei drept un act chiămat a dovedí întărirea politicei guvernului ungar eserciată în Croaţia prin mijlocirea Banului. Marţi deja se schimbase bucuria în supĕrare. Se 'ntêmplaseră primele demonstraţiuni contra tricolorului maghiar. Tonul ḑiarelor maghiare de Marţi erá al puternicului şi încreḑutului, care priveşte cu nepăsare la încercările demonstrative ale „necopţilor studenţi" şi cel mult dacă de sus din înălţime slobodiau câte-o persiflare şi dispreţ la adresa acestora.

Demonstraţiunile s'au continuat însĕ tot mai cu grosul, aşa că falnicul tricolor maghiar şi ideia de stat maghiar a îndurat astfeliu de lovituri şi dejosiri, cum nici odată până acum. Tonul grandoman al presei maghiare s'a schimbat deodată ca prin farmec, şi ḑiarele de Joi se 'ntrec din resputeri a se văetá pentru ruşinea ce li-s'a făcut în Agram, dând curs liber totodată şi neţermuritei indignaţiuni.

Se 'nţelege, că cele oposiţionale aruncă întreagă vina asupra lui Bánffy, pre când cele guvernamentale fac responsabil pe Banul Héderváry pentru toate blamagiurile.

Astfeliu *Budapesti Hirlap* îşi începe primarticolul cu avênt poetic, ḑicênd, că flacări ce s'a ridicat din tricolorul maghiar, ars în faţa statuei lui Jellacici, a străbătut cu lumina sa până pe întinsul Alföld şi a roşit culmea Carpaţilor. Se năpusteşte asupra studenţilor ḑicênd: „Înţelegem. N e p o ţ i i a c e l o r a c e l u c r a t a s t f e l i u, c a r i j ă f u i n d c u J e l l a c i c i a u n ă v ă l i t î n p a t r i a n o a s t r ă, c a s ĕ s u g r u m e l i b e r t a t e a m a g h i a r ă." Spune apoi, cum maghiarii n'au făcut croaţilor nici un rĕu nici-când, ba au frânt absolutismul austriac şi au eluptat libertatea şi pentru croaţi, pentru ca acum drept recunoştinţă tricolorul maghiar sĕ fie astfeliu batjocorit în capitala lor. După ce ḑice, că nu pe poporul croat îl face responsabil pentru această batjocură, ci pe autorităţile competente, trece în tonul elegic, începênd cu frasa: „Nimenea n'a luat în apĕrare onoarea naţiunei maghiare". Numai nişte bieţi lucrători maghiari, eroi fără nume, înaintea cărora 'şi ridică pălăria, căci demni sunt de recunoştinţa naţiunei . . . .

„*Magyarorszag*" începe cu o paralelă între desonorarea stindardului *negru-galbin* din partea unor oficeri de honveḑi în Monor în 1889 şi între cele întêmplate cu tricolorul maghiar în Agram, şi — i m p u t ă r e g e l u i, că de ce n'a reprobat şi escesele din Agram aşa cum reprobase casul din Monor? Ba, ce e mai mult, — se boceşte acest ḑiaru — regele în autograful adresat Banului laudă ţinuta loială, esemplară şi dinastică a croaţilor, şi pentru ca bucuria sĕ le fie şi mai mare, autograful *nici nu este contrasignat de presidentul guvernului ungar.* — Un deosebit semn al gran lomaniei, ori doară al confusiunei de idei, e faptul, că M—g vorbeşte consecuent despre *imperiu maghiar*, dreptul public al „imperiului maghiar", teritoriului „imperiului maghiar", etc.

Conclusiunea articolului e, că Bánffy şi Héderváry *trĕbue* sĕ-şi iee catrafusele . . .

„*Egyetértés*" sub titlul „M i n c i u n i" arată în un lung prim-articol, că sistemul actual de guvernare nu este altceva, de cât un neîntrerupt lanţ de minciuni, pe cari demonstraţiunile din Agram le-a dat de gol. E minciună liberalismul, minciună sunt toate momentele vieţei publice-maghiare. Spune, că şi referinţele de stat cu ceealaltă parte a monarchiei se basează numai pe minciună, şi că minciună e şi afirmativul progres cultural şi economic al ţerei; . . crassă minciună e şi consolidarea raporturilor politice, — şi toate acestea sunt chiămate sĕ servească intereselor egoistice ale actualului sistem de guvernare. Trece apoi la cestiunea română, şi ḑice, că şi aici guvernul se foloseşte de minciună. Trimbiţă urbi et orbi, că în cestiunea română s'a 'ntêmplat o întorsĕtură favorabilă, pre când în realitate mişcarile naţionalistice 'şi urmează cursul şi-'şi primesc nouă putere din România, unde acum la putere sunt liberalii, cari în unire cu liga profesează politica anti-maghiară.

Acest sistem de minciuni se poate grozav rĕsbună, şi prima consecuenţă a lui eată-o pe stradele din Agram . . . . Îl doare foarte mult că Monarchul n'a tunat un donnerwetter la adresa demonstranţilor, căci re'ntorcêndu-se la arderea tricolorului atacă şi pe regele, ḑicênd: „Ear' coroana acestei apotheose a pus'o purtătoriul sfintei coroane maghiare: adumbrind cu cea mai graţioasă recunoştinţă a sa grandiosul sentiment public al poporului croat şi punêndu-i în prospect remunerarea prin o nouă visită regală."

Articolul se termină cu o dorinţă, pe carea şi noi o subscriem: „*În adevĕr, a sosit de mult timpul, ca sistemul minciunilor sĕ se prăbuşească şi sĕ astruce sub ruinele sale pe toţi eroii sĕi, cari trăiesc din el ca parasiţii şi dominează asupra lui.*"

„*Nemzeti Ujság*" cearcă sĕ-şi păstreze calmitatea presupunênd încă şi acum, că „croaţimea trezviă" nu are nici în clin nici în mânecă cu demonstraţiunile. Face responsabil guvernul actual pentru toate cele întêmplate acusându-l şi el cu sistem de guvernare basat pe minciună şi — se'nţelege — cu incapabilitate. Pune trei probleme: 1) sĕ restabiliască ordinea cu *toate* mijloacele ce 'i stau la dispositiune (d. e. cu bajonetele? — Red); 2) pedepsirea esemplară (példás megtorlás) a „crimelor" comise faţă cu tricolorul şi emblema ţerei, aşa, ca efectul

acesteia sĕ'l simtă chiar şi aceia, cari de şi nu cutează sĕ easă pe faţă, în internul lor totuşi nu au „sentimentul datorinţei“ (adecă sĕ fie sluga plecată a „ideei.“ — Red.) Ear' ministrul, care nu e în stare sĕ resolve aceste probleme, nu-i vrednic sĕ aibă în mâni cârma ţerei nici pe un minut barem.

„*Magyar Hirlap*“ scrie tot pe aceeaşi coardă, dar' se deosebeşte de celelalte prin faptul, că sulevează o cestiune de mare ponderositate, din care motiv şi dăm aci pasagiul mai marcant:

„.... Întrebarea e, că aceasta escelentă armată putè-se-va oare consacră esclusiv misiunei sale; esistă oare ordine la spatele sale, între naţiunile încredinţate scutului ei şi concredute cu susţinerea ei, şi că pacea internă 'i va fi oare propta? Căci un lucru este necondiţionat sigur; acela, că dacă cu intregitatea armatei nu ţine pas consolidaţiunea statelor, dacă în contrast cu unitatea armatei în aceste state se deslănţuesc patimile, ear' neînţelegerile se potenţează la ură: din aceasta escelent organisată armată cel puţin jumĕtate va fi reţinută de complicaţiunile interne, şi numai jumĕtatea ceealaltă va ţinè pept cu cele esterne“ . . .

Foarte mare adevĕr, dar' ce folos, dacă cei chiămaţi sunt orbiţi de o altă „i d e i ă“ . . .

Austro-Ungaria.

Contele de Welsersheimb, ambasadorul Austriac la Bucureşti, va fi rechiămat de la postul seu şi va fi denumit de primul şef de secţiune în ministeriul de esterne.

Ridicarea stărei de assediu în Praga. Se susţine cu toată positivitatea, că ordinaţiunea referitoare la ridicarea stărei de assediu în Praga se va publică Duminecă (mâne).

Afacerea honvedilor. Faţă cu dementările semi-oficioase *Hazánk* susţine resolut ştirea sa cu privire la afacerea cu care şi noi ne ocupăm în prim-articolul de adi şi ne-am ocupat şi eri într'un entrefillet.

Se pornesc oştile. Faţă cu cele întêmplate în Agram partidele oposiţionale se pregătesc sĕ iee posiţie în parlament. Diarele de eri se ocupă earăşi toate în prim-articoli cu afacerea şi recomânda unirea tuturor partidelor oposiţionale, ca mână 'n mână sĕ toarne 'n parlament foc şi pucioasă contra guvernului şi contra — — regelui. Astfeliu „M. Hirlap“ dice, că „*de un partid independist puternic şi respectat are lipsă acum naţiunea, acesta este recerinţa de vieaţă a ei*“ Ear' „*Egyetértés*“ într'un prim-articol semnat de f e c i o r u l t a t ă n e - s ĕ u bâjbăie de recriminaţiuni la adresa autografelor şi cuvintelor adresate de regele din incidentul petrecerei sale în Agram. De astădată însĕ nu vorbeşte din vêrful ştirului ca odinioară per „omul din Viena“, ci aruncă toată vina asupra lui Bánffy, — adecă bate şeaua pentru ca sĕ se priceapă adevĕratul sens... Cluburile partidelor oposiţionale au emis eri circulare cu privire la stabilirea unui program de acţiune comun.

Ţine-te ţeară, că năvălesc tatarii!

Străinătate.

Revolta din Turcia. (L o n d r a, 18 Octobre.) Conform raportului ce'l are din Constantinopol *Times*, mohamedanii vorbesc, că se pregăteşte o mare furtună, carea va spulberă dinastia actuală. În oraş încă şi acum domneşte mare agitaţiune; în forturile Dardanellelor se desvoaltă colosală activitate şi în fie-care fort se înfiinţează noue baterii; garnizoana Constantinopolului e sporită cu mii de oameni.

(B e r l i n, 18 Octobre.) Din Constantinopol se raportează, că *cestiunea armeană se poate privi de resolvată.* Autograful sultanului, *în care promite reforme tuturor supuşilor sĕi, se aşteaptă pe mâne ori poimâne.* Pentru esecutarea reformelor se va institui o *comisiune micstă.* — La vestea aceasta armenii şi-au deschis earăşi prăvăliile.

Noue vase de rĕsboiu pentru Francia. (P a r i s, 18 Octobre.) În comisiunea budgetară ministrul de marină dovedind cu rĕsboiul japano-chinez, că ce mult trage 'n cumpĕna rĕsboaielor o marină bine adjustată, şi-a esprimat părerea, că ar fi lipsă de mai mulţi încrucişatori de mare celeritate şi bine adjustaţi. Cuirasatele, încrucişatorii şi vapoarele de semnal, ce ar fi sĕ se procure pentru marina franceză, vor recere spese de o jumĕtate de miliard.

Cronică.

Timişoara, 19 Octobre n.

Necrolog. *Ioan Raţiu* fost protopretor, notariu cercual al Branului superior, membru al Associaţiunei Transilvanie etc., a rĕposat în 13 Octobre n. la oarele 5 d. pr., după un morb îndelungat. Înmormêntarea s'a făcut în 16 Octobre în cimiteriul gr. cat. din Bran. — Îl jeleşte soţia sa Maria n. Moldovonescu, şi numĕroase rudenii. Fie-i ţerina uşoară şi memoria binecuvêntată.

Cât capĕtă honvedii cei vechi? După cum spune „Budapesti Hirlap“, honvedii cei vechi au căpĕtat în anul trecut un ajutoriu stabil de preste 360,000 fl. E curios, că în timpul acesta atât de critic materialminte guvernul îşi permite a dá revoluţionarilor din 1848 un ajutoriu atât de mare, de şi foarte puţini mai sunt în vieaţă.

Carte oprită. Aflăm din foile maghiare, că ministrul de culte şi instrucţiune pe basa recomandării senatului de instrucţiune publică, şi întru salutea „ideei“, a oprit folosirea în şcoalele din patrie a manualului: „*Fragmente din autorii români vechi şi moderni de C. S. Stoicescu. Bucureşti 1891*“, fiind-că — ar conţinè unele bucăţi, cari agită poporul român în contra statului maghiar. — Patria e deci din nou salvată.

Cei mai avuţi oameni de pe lume. Cu prilejul înrudirei familiei princiare Malborough cu Vanderbilt prin căsătorie, un american a socotit pe cei mai avuţi oameni din lume. El a însemnat şease oameni, cari sunt următorii: Li-Hung Ciang, vice-regele Chinei. Acesta are o avere de 2500 milioane franci. El e cel mai bogat om din lume. În locul al doilea vine Rockefeller cu 900 milioane lei; al treilea croesus este principele de Westminster cu 500 milioane lei; al patrulea, North; al cincelea e Vanderbilt şi al şaselea Woh-Qua, tot cu câte 500 milioane lei. Acesti şease oameni la olaltă posed puţintica avere de 5.400 milioane lei. Dintrĕ acesti şease împĕraţi ai banului, numai doi au moştenit, ceialalţi patru au agonisit averea ei inşişi. A moştenit: prinţul de Westminster şi Vanderbilt; vice-regele Chinei Li-Hung-Ciang şi-a câştigat averea cu rafinăria sa chinezească, North din salitru. Rockefeller din uleiu, Woh Qua s'a îmbogăţit din ceaiu.

Mulţamită publică. Reuniunea de cântări din Maierele Timişoarei aduce mulţămitele sale următorilor domni, cari au binevoit sĕ suprasolviască cu ocasiunea concertului dat în 1/13 Octobre la Lipova: V. Hamsea 2 fl. 80 cr.; Antonoviciu 80 cr.; Fabriţiu 80 cr.; C. Creţiu 80 cr.; Popovici 80 cr.; Mircu 60 cr.; Georgievici 50 cr.; Joţica 50 cr.; I. Karácsonyi 50 cr.; Catone 50 cr.; Mindel cr.; Beşan 50 cr.; Moda M. 50 cr.; Homorogan 50 cr.; Hönig 50 cr.; Dl Puticiu 50 cr.; Iorgoviciu 50 cr.; Bene 50 cr. — Cu totul 12 fl. 68 cr.

O întimpinare.

Caransebeş, 17 Octobre n.

În „*Foaia Diecesană*“ din Caransebeş, numĕrul 40, cetesc următoarea notiţă redacţională:

„Raportul „*Dreptăţii*“, de care ne-am folosit şi noi în aceasta dare de seamă, mai ales pentru momentele la cari nu am fost de faţă, puteá fi scris *fără semne de întrebări* la descrierea desbaterii asupra acestei propuneri.*) *Red.*“

Notiţa aceasta mĕ priveşte pe mine.

Mĕ cred dar' în drept a nu o lăsă nelămurită, şi prin urmare a-i reduce temeinicia la adevĕrata ei valoare.

Publicul român îsi va mai aduce a minte de frumoasele festivităţi naţionale româneşti, pe cari le-am avut aici în *Caransebeş* în 22 şi 23 Septembre n. c., şi despre a căror decurgere, eu, — din însărcinarea redacţiunei acestei foi, — mi-am ţinut de datorinţă a pune în cunoştinţă pe cetitorii „*Dreptăţii*“ prin rapoartele mele, apărute în numerii 202, 203 şi 204 ai „*Dreptăţii*“.

„*Foaia Diecesană*“, organ bisericesc-şcolar al eparchiei gr. or. române a *Caransebeşului*, apare aici în Caransebeş.

Redactorul acestei foi, Dl Dr. Petru *Barbu*, erá pe atunci. — din întêmplare, — a casă Se aşteptá dar', cu drept cuvênt, ca în „*Foaia diecesană*“ cel puţin de astă-dată, şi despre pomenitele sĕrbători curat culturale româneşti, se apară o dare de seamă — *originală*.

Dl redactor al „*Foaiei diecesane*“ a aflat însĕ cu cale a nu-'şi compune singur darea aceasta de seamă, ci a-mi decopiă din cuvênt în cuvênt, raportul apărut în „*Dreptatea*“, şi a'l publică apoi în foaia sa, nu ca „*reproducere*“ doară, ci ca — „*original*“.

Ţin a constată, că acest sistem de raportagiu este cu totul neobicinuit în presa europeană.

A te folosí în modul acesta de sirguinţa cuiva, nu este alt-ceva de cât *superlativul comodităţii!*

A o face însĕ aceasta, şi a mai trage apoi şi lecţiuni aceluia de la care te-ai împrumutat, nu este alt-ceva de cât culmea — *afabilităţii.*

Am obiceiul a nu fi susceptibil. Gentileţa aceasta a redacţiunei de la „*Foaia diecesană*“ nu mĕ supĕră dară de loc, pentru-că îndatinat sunt a iertá totdeauna pĕcatele altora, când vĕd că acelea nu sunt isvorite din rea voinţă.

Iau dară la cunoştinţă declaraţia redacţiunei de la „*Foaia diecesană*“, că s'a folosit de raportul meu „*mai ales pentru momentele la cari n'a fost de faţă*“. Constat însĕ, că acestea momente de *nefiinţă de faţă*, sunt şedinţa primă şi a doua, *întreagă*, a adunării reuniunei învĕţătoreşti, pre cum şi *întreaga* inaugurare a monumentului lui Constantin Diaconoviciu-Loga, ear' momentele *fiinţei de faţă* sunt — **banchetul**, pentru-că aci se începe originalitatea dării de seamă din „*Foaia diecesană*“. Pentru redacţiunea „*Foaiei diecesane*“ partea cea mai însemnată a festivităţilor pomenite, a fost dară — *banchetul*.

Primind însĕ declaraţia redacţiunei „*Foaiei diecesane*“, cu care se încearcă a-şi înfrumseţă paşul greşit, — silit mĕ vĕd a respinge cu toată puterea cuvêntului dreptul ce şi-l aroagă aceasta redacţiune, de a-mi dá învĕţături, cum *puteam* sau cum *aveam* sĕ-mi scriu rapoartele.

Recunosc meritele dlui redactor Dr. Petru *Barbu*, pe terenul jurnalistic. . . . .

Nu-i recunosc însĕ dreptul de a mĕ dascălí pe mine, şi a-mi dá învĕţături cum am sĕ scriu *cu semne*, ori *fără semne?*

Eu scriu cum vreau, cum ştiu, şi cum pot. Scriu cum pricep eu că e bine, şi nu cum îmi dictează alţii. De cugetat, cuget totdeauna cu capul meu propriu, nu cu al altora; ear' de scris, *scriu cu condeiul,* nu cu **foarfeca,** — pentru că lucrul acesta este oprit prin lege bisericească (porunca a opta dumnedeească) şi prin lege lumească (articlul de lege XVI din anul 1884.).

După toate acestea fie-mi permis a mai constată încă un lucru. În rapoartele mele din întrebare, eu nu am folosit nici un semn de întrebare, ci *semnul* (ear' nu semnele) descoperit de redacţiunea „*Foaiei diecesane*“ este al redacţiunei „*Dreptăţii*“. Pentru-ce l'a folosit, *dînsa* are dreptul a o spune!

Corespondentul.

*) Este vorba de petiţiunea învĕţătorului *Vuia* a i-se dá un ajutoriu de 200 fl. pentru adunarea documentelor referitoare la *istoria şcoalelor române.*

Corespondentul.

Literatură, artă şi ştiinţă.

Adi ne-a sosit *Buletinul lunar al „Societăţii de studii filosofice şi sociale“ din Paris.* Acest fasciclu scris în limba francesă conţine o valoroasă disertaţiă a Dlui G. Ocăşian intitulată: „*Cestiunea română în Austro-Ungaria şi în Orientul european*“. Această disertaţiă e resumatul conferinţei publice ţinută de Dl *Ocăşian* în 10 Iuliu 1895, în care se tractează într'un mod de tot interesant şi ştientific cestiunea română.

Liturgia Stului Ioan Crisostom, compusă pentru cor bărbătesc de Ioan *Vidu,* Lugoş 1895. Acest fasciclu de 40 pagine mari, tipărit pe o hârtie foarte fină, conţine întreagă liturgia pe note, tiparul e plăcut şi uşor. Recomandăm tuturor corurilor acest op de mare valoare. El costează numai 4 fl., se poate procură de la autorul. — Tot acum a apărut şi „Nu desperaţi“ poesie de Iosif Vulcan, musică pentru cor bărbătesc de I. Vidu, preţul 30 cr. v. a.

Avis onor. nostri abonenţi.

Unii dintrĕ onor. nostri abonaţi ni-au notificat dorinţa, ca sĕ publicăm câştigurile (Ziehungen, sorshuzások) diferitelor losuri.

Asta ar ocupă însĕ mult spaţiu, ear' o eventuală greşeală de tipariu, care uşor poate obvení când se publică mulţi numeri deodată, ar putè naşte seduceri neplăcute

De aceea, ca totuşi sĕ putem împliní dorinţa on. nostri abonaţi, administraţiunea acestei foi a luat astfeliu de mĕsuri, ca fiecărui abonat, care i-se va adresá cu astfeliu de dorinţă, sĕ-i poată satisface în particulor.

Invităm dar' pe on. nostri abonaţi, ca sĕ ne comunice soiul, numĕrul seriei şi cel curent al losurilor sale, şi noi îi vom rĕspunde în foaiă, dacă respectivul los a fost scos ori ba din urnă şi ce câştig a obţinut.

Acest serviciu il vom face gratuit.

Administraţiunea.

Învitare de abonament

la

DREPTATEA

Cu ḑiua de 30 Septembre a. c. stilul nostru, espiră abonamentele pe al III cuartal şi cele făcute pe luna Septembre.

Rugăm şi învităm pe dnii abonaţi sĕ grăbiască cu renoirea abonamentelor, ca astfeliu sĕ remânem în curent cu espediţia foii.

Abonamentele se fac mai uşor prin mandate postale.

PREŢUL:

pe ¼ de an fl. 2.50

pe 1 lună 85 cr.

Rugăm a se scrie curat şi legibil numele abonentului, locuinţa şi posta ultimă, eventual sĕ se lipească pe mandatul postal adresa tipărită sub carea li-se trimite „Dreptatea."

Cu stimă

Administraţia foii „Dreptatea."

Bursa de Budapesta din 17 Octombre 1895.

Datoriă de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 . (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. . (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hârtiă, Mai-Oct. . . .	4²/₁₀	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug. .	4²/₁₀%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . . .	4²/₁₀%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . . .	4²/₁₀%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraş. Budapesta 1890	4½%	100.15

Bance.

Banca anglo-austriacă 120	170.—
„ pe acţii Budapestană 100	129.50
„ „ „ a capitalei I emis. 100 . . .	98.—
„Hermes" intreprind. de bani 200	—.—
Banca de credit fiumană 80	126.50
„ „ „ gen. ung. 200	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu	435.75
„ „ „ pe acţii Budast. 50	55.—
„ „ „ austriacă 160	—.—
„ „ „ „ din 4 Iuliu	351.50
„ industrială I ung. 150	197.—
„ „ şi comerc. ung. 100	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu . .	112.50
„ croat-slavon. 100	—.—
„ de credit ung. 200	116.—
„ „ „ „ vechiă 100	—.—
„ „ „ „ II emis. 15 Iuliu	241.25
„ comercială ung. pestană 500	1132.—
„ com. şi industr. bpestană 100	—.—
„ de credit fonciar centrală 500	590.—
„ croată de escompt 200	—.—
„ de escompt şi zarafiă ung. 400 K. . . .	—.—
„ „ „ „ „ 15 Iuliu	259.—
„ austro-ungară 600	1000.—
„ „Unio" 200	—.—

Sorţuri private.

Imprumutul oraş. Viena din 1874, 100	174.50
Sorţuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorturi reun. „Jó-sziv" 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roşie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligaţiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roşie italian. 25 lire . . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) . .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roşie austr. 10	19.—
Sorţi Pálffy 40	59.20

Moneda.

Galbenul ces. şi reg. tesc.	5.95
„ „ „ „ verig.	5.93
„ austr.-ung. de 8 fl.	9.92
„ de 20 franci	9.93
20 marce	12.25
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. şi ung.	—.—
100 marce germ. în papir	61.25
„ „ „ de bancă pr. 31 Iunie . . .	—.—

Scrisuri fonciare.

„Albina", inst. de econ 5%		100.76
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani		101.—
„ „ „ „ „ 5%		101.—
„ „ „ „ „ 5½%		100.50
„ de credit ardeleană 5%		101.—
„ „ „ „ 4½% 40 ani		99.—
„ „ „ „ 4½% 50 ani		98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%		102.25
„ „ „ „ „ 5½%		—.—
„ „ „ „ „ 6%		—.—
„ „ „ „ „ 4½% em. VI. . .		100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5%, 31.3 ani		—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani		—.—
„ „ „ „ III emis 5%		102.25
„ „ „ „ IV emis. 4½%		100.50
„ I. de credit din Timişoara 5% . . .		102.—
„ I. „ „ „ „ 4½% . . .		99.50
Imprumut. băncii ung. hipotec. 4%		128.50
Obl. c. fr. bulg.	6%	122.—
„ cu prem. sêrb. 100 fr.	3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.) .	3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeş-Bega	5%	140.—

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timişoara.